

PROSLAVA 300-GODIŠNJICE AKADEMIJE ARKADIJE

Ivan GOLUB, Zagreb

Akademici Arkadije iz Hrvatske kroz tri stoljeća Akademijina postojanja

Rim, 15–18. svibnja 1991. – »Arkadija – Talijanska književna akademija« proslavila je od 15. do 18. svibnja 1991. tristotu godišnjicu svog postojanja. Akademija Arkadija utemeljena je u Rimu potkraj 1690. Nastala je iz kruga književnika i učenjaka koji su se okupljali oko švedske kraljice Kristine, koja se, odrekavši se švedskog kraljevskog prijestolja, preselila u Rim. Nasuprot nekim pretjeranostima koje su se pojavile u baroku, akademici Arkadije uzeli su si za zadatak njegovanje jednostavnosti. Svoju su akademiju nazvali po opjevanoj pokrajini Arkadiji u Grčkoj, zemlji pastira i pitomih idila. Svaki je dobio i pastirsko ime. Blagdan zaštitnika Arkadije bio je Božić, dan rođenja djeteta Isusa, svetkovina jednostavnosti.

Arkadija je kroz tri stoljeća svoga postojanja okupljala ljude od umjetničkog ili učenjačkog pera s raznih strana Evrope. Njeni članovi bili su Goethe, Voltaire, Newton. Imala je i svoje podružnice po Evropi, tzv. *collonie*. Takva jedna podružnica bila je u Ljubljani, zvana »Collonia Emonia«, utemeljena 1709. Po uzoru na Arkadiju osnivane su slične akademije u drugim zemljama. Tako »Akademija ispraznih« u Dubrovniku. U svojoj tristoljetnoj povijesti Arkadija je prolazila uspone i opadanja. U jednom razdoblju dogodilo joj se da je, boreći se protiv nekih baroknih izvještačenosti, sama pala u izvještačenu jednostavnost.

Arkadija je naziv »Talijanska književna akademija – Accademia letteraria italiana« dobila u naše vrijeme. Od Talijana njeni su članovi bili Gianbattista Vico, Benedetto Croce, Eugenio Montale (nobelovac). Njezin je član danas Margherita Guidacci.

Tristotu godišnjicu svoga utemeljenja Arkadija je proslavila na više načina i na nekoliko razina. Izdala je tom prigodom tri knjige. Knjiga *L'Arcadia – Trecento anni di storia* (Rim, 1991), iz pera Marie Teresie Acquaro Graziosi, na 114 stranica pruža pregled tristoljetnog života Arkadije. Djelo *Della Ragion poetica* (Rim, 1991), Gian Vicenza Gravine, filozofa, književnika i pravnika, jednog od utemeljitelja Arkadije, izdano je prema prvom izdanju iz 1708. A knjiga velikog formata *Tre secoli di storia dell'Arcadia* (Rim, 1991) na 250 stranica govori specijalistički o pojedinim temama iz tristoljetne povijesti Arkadije i ujedno donosi vodič kroz izložbu o Arkadiji postavljenu u Biblioteca Vallicelliana u Rimu. Velebna izložba

vodi posjetitelja od prvih dana Arkadije, periodizirana prema »glavnim čuvarima – *custode generale*«, kako se nazivaju predsjednici Arkadije, do našeg vremena. Tu se susreću autografi i tiskane pjesme akademikâ Arkadije. Među njima se nalaze i papa Lav XIII. kao pjesnik i Pijo XI. kao učenjak.

Vrhunac proslava 300-godišnjice Arkadije bio je četverodnevni znanstveni skup što se održavao u Rimu u sali Borromini od 15. do 18. svibnja 1991. Odlukom predsjednika Republike Italije Francesca Cossige od 22. siječnja 1990. oblikovan je Nacionalni odbor za proslavu 300-godišnjice Arkadije, u koji su ušle sve istaknutije znanstvene i književne ustanove zemlje i pojedinci.

Znanstveni je skup otvoren na Campidogliu, sjedištu grada Rima, u »Sala della Protomoteca capitolina« 15. svibnja 1991. prije podne. Za predsjedničkim stolom podno natpisa na tapiseriji SPQR nalazili su se gradonačelnik Rima, predsjednik ili glavni čuvar Arkadije, profesori talijanske književnosti s rimskog sveučilišta »Sapienza«, prvi predavač i predstavnik Hrvatske, predstavnik Poljske te predstavnik Mađarske.

Gradonačelnik Rima gospodin Carraro prvi je pozdravio skup i naglasio zasluge koje Arkadija ima za sam grad Rim. Potom je skupu uputio pozdrav u ime Hrvatske prof. dr. Ivan Golub, s Teološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, zatim u ime Poljske prof. dr. Bronislaw Biliński, a nakon njega prof. dr. Peter Sàrközy, profesor ugarskog jezika i ugarske književnosti na rimskom sveučilištu »Sapienza«. Svi su oni govorili o akademikima Arkadije iz svojih naroda.

Ivan Golub podsjetio je na stihove iz Danteova *Raja* (i pritom pokazao na Danteov lik što se nalazi zdesna) o hodočasniku što dolazi možda iz Hrvatske da vidi Veronikin rubac u Rimu (govor u Prilogu). Kazao je kako nije slučaj da hrvatski hodočasnik dolazi vidjeti baš Veronikin rubac. Onaj naime koji trpi dolazi pokloniti se liku trpećeg Krista, utisnutu u Veronikin rubac. Kroz vjekove silazi hodočasnik iz Hrvatske, časno nazvane predziđem kršćanstva, pritisnute turskim prijetnjama i navalama, dolazi i odlazi ili dolazi i ostaje. Tridesetak akademika Arkadije iz Hrvatske kroz Arkadijina tri stoljeća dolazi u Rim, bilo kao hodočasnici iz Hrvatske, bilo kao predsjednici Zbora i gostinca sv. Jeronima u Rimu, bilo kao profesori na Rimskom kolegiju i »Sapienzi«, bilo kao hodočasnici od tri dana. Kao posljednji i najmanji hodočasnik iz Hrvatske, koja također danas trpi i biva ugrožena, govornik je uputio pozdrav Arkadijinu skupu navodeći cjelovito Danteove stihove o hodočasniku iz Hrvatske.

Predavanja što su se održavala tri dana u sali Borromini, dvorani nastaloj u istom stoljeću u kojem je utemeljena Arkadija, oslikavala su Arkadijin povijesni hod s književnog, muzikološkog, likovnog, povijesnog i još mnogog stajališta.

Ivan Golub je u petak 17. svibnja imao predavanje »Akademici Arkadije iz Hrvatske – Gli Arcadi di Croazia«. Predsjedao je Francesco Gabrieli, pretposljednji predsjednik Akademije Arkadije i potom predsjednik Akademije dei Lincei skupa sa sadašnjim predsjednikom Arkadije prof. dr. Aulom Grecom. Predavač je podsjetio kako su u istom stoljeću nastale Berninijeve kolonade, koje predstavljaju raširene ruke, i Akademija Arkadija, koja ima raširene ruke prema narodima Evrope, posebno prema najbližima kao što je Hrvatska. Potom je ukratko ocrtao likove akademikâ Arkadije iz Hrvatske.

Ivan Paštrić (Split, 1636 – Rim, 1708), teolog i polihistor, bio je prvi akademik Arkadije iz Hrvatske.

Giorgio Baglivi i Giacomo Baglivi dva su brata, dva siročića, iz Dubrovnika rodom, koja su posinila dva talijanska brata i dala im svoje ime. Bili su to liječnik Pietro Angelo Baglivi i njegov brat svećenik. Dva posinka slijedila su one koji su ih posinili: Giorgio je postao liječnik, a Giacomo svećenik, a obojica akademici Arkadije. Giorgio Baglivi (Dubrovnik, 8. rujna 1668 – Rim, 17. lipnja 1707), čuveni je stručnjak za anatomiju i osobni liječnik dvaju papa Inocenta XII. i Klementa XI.

Ruđer Josip Bošković (Dubrovnik, 18. svibnja 1711 – Milano, 13. veljače 1787), isusovac, matematičar, fizičar, astronom, filozof, diplomata i pjesnik, kao student teologije držao je na Rimskom kolegiju katedru logike i matematike.

Benedikt Stojković (Stay) (Dubrovnik, 1711 – Rim, 1801) preveo je u latinske stihove Descartesovu filozofiju i Newtonovu filozofiju prirode. Poslije smrti Benedikta XIV. na početku konklava, kada je trebalo birati novog papu, držao je kardinalima govor. Trideset godina bio je predsjednik Zbora sv. Jeronima u Rimu.

Rajmund Kunić (Dubrovnik, 24. siječnja 1719 – Rim, 22. studenoga 1794), isusovac, preveo je Homerovu Ilijadu na latinski. Jedan je od najslavnijih latinista svoga vremena.

Adam Patačić (Karlovac, 18. veljače 1716 – Kalocsa, 19. srpnja 1784), pjesnik i nadbiskup u Kalocsi. Ostavio je u rukopisu *Dictionarium Latino-Illyricum-Germanicum* i biblioteku od 19.000 svezaka.

Đuro Ferić (Dubrovnik, 5. lipnja 1739 – Dubrovnik, 13. ožujka 1820), piše pjesme tek kao pedesetgodišnjak. Nastoji uvesti hrvatske narodne poslovice u evropski latinski svijet. Po usmjerenjima je panslavist.

Miho Sorkočević (Dubrovnik, 1739 – Dubrovnik, 1796), latinist i grecist, utemeljio je književnu akademiju u Dubrovniku.

Franjo Aleksije Sebastijanović (Požega, 1. listopada 1741 – 29. studenoga 1799), profesor je moralne teologije i crkvene povijesti na Kraljevskoj akademiji (Teološkom fakultetu) u Zagrebu, pjesnik, pobočnik zagrebačkog biskupa Vrhovca. Uvijek se potpisivao kao akademik Arkadije.

Junije Rastić (Dubrovnik, 11. siječnja 1755 – 31. ožujka 1812), senator je Dubrovačke Republike, prevodilac poezije s grčkog i latinskog, gorljiv rodoljub.

Marko Faustin Galjuf (Dubrovnik, 15. veljače 1765 – Novi Ligure, 16. veljače 1834), latinski pjesnik, bibliotekar i profesor, zagovornik Rimske Republike, poslije veličatelj papinstva.

Rafael Andrović (Dubrovnik, 19. ožujka 1771 – Dubrovnik, 21. srpnja 1841), dubrovački sudac, član masonske lože u Dubrovniku i Parizu, pjesnik.

Antun Kaznačić (Dubrovnik, 28. rujna 1784 – 1. travnja 1874), pjesnik na hrvatskom i latinskom, podupiratelj ilirskog pokreta u Dubrovniku.

Albertini Benini (Dubrovnik, 1. prosinca 1789 – Skadar, 24. kolovoza 1838), franjevac, biskup u Skadru, autor djela o crkvenoj povijesti Albanije, pjesnik na latinskom i talijanskom.

Mirko Deanović (Dubrovnik, 13. svibnja 1890 – Zagreb, 16. lipnja 1984), romanist, autor radova o odrazima akademije Arkadije s one strane Jadrana.

Pozivajući se upravo na Deanovića, Ivan Golub je zaključio kako je Arkadija utjecala na hrvatsku književnost: u duhu Arkadije pisali su hrvatski akademici Arkadije i ne samo oni nego i neki drugi hrvatski pjesnici kao Ignacije Đorđić, Katarina Patačić, Antun Kanižlić, Matija Katančić. Podsjetio je na raširene ruke Arkadije prema evropskim narodima, posebno najbližima, te ukazao na podudarnost, ne slučajnu, 300-godišnjice Arkadije i navečerja ujedinjenja Evrope. Natuknuo vedro kako je Arkadija pratila i arkadijskim imenom nagrađivala ljude od književnog i znanstvenog pera u Evropi, pa je time na neki način preteča jedne druge nagrade (Nobelove) nastale u Švedskoj. I Arkadija je izišla iz kruga jedne žene, kraljice Kristine, iz Švedske. I završio s: »Viva l'Arcadia!«

Predsjedatelj Francesco Gabrieli zahvalio je Ivanu Golubu za izlaganje o akademcima Arkadije iz Hrvatske i rekao: »Hodočasnik iz Hrvatske dolazi ne samo da vidi Veroniku našu nego i da nas obogati.«

Poslije toga bila je večera u gostionici zvanoj »Biblioteca«, gdje su se za stolom nastavili razgovori sa skupa, ali i o hrvatskoj prošlosti i sadašnjosti.

Znanstveni skup o 300. obljetnici akademije Arkadije zaključio je 18. svibnja 1991. u podne predsjednik Akademije prof. dr. Aulo Greco i rekao: »A sada zakoračujemo u četvrto stoljeće Arkadije.«

U Zagrebu, 29. svibnja 1991.

Pozdravno slovo Ivana Goluba na otvaranju znanstvenog skupa o 300. obljetnici akademije Arkadije, izrečene 15. svibnja 1991. u Rimu na Campidogliu

»Qual'è colui che forse di Croazia
Viene a veder la Veronica nostra«

Il sommo poeta nel Paradiso dipinge così il pellegrino croato, che giunge a Roma per venerare il volto santo di Cristo, impresso sul velo della Veronica.

Non è a caso che il pellegrino di Croazia viene a riverire proprio il Volto Santo. Colui che soffre cerca il volto di Cristo sofferente. Il pellegrino di Croazia che soffre ricorre alla vera icona – Veronica, del Cristo sofferente.

Durante i secoli scende il pellegrino dalla Croazia, antemurale cristianitatis onorata, oppressa dalle minacce ed incursioni turche. Viene e torna, o viene e rimane. Pellegrinaggio perenne.

Una trentina degli Arcadi di Croazia, in tre secoli di Arcadia, vengono a Roma come pellegrini dalla Croazia: siano presidi e soci della Confraternita e dell'Ospizio di San Girolamo, docenti al Collegio Romano e alla »Sapienza«, o pellegrini di tre giorni.

Sono ultimo e il più piccolo pellegrino di Croazia che anch' oggi offre, di Croazia sofferente e minacciata.

Vi reco calor o saluto dalla Croazia:
qual'è colui che forse di Croazia
Viene a veder la Veronica nostra

Che per l'antica fama si sazia
Ma dice nel pensier finchè si mostra:
Signor mio Gesù Christo, Dio verace
Or fu sifatta la sembianza vostra.

(Dante, Divina Commedia, Paradiso, XXXI, 103. 108).

Roma, Campidoglio 15 Maggio 1991.